

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96. ile 99. maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN

Diyarbakır Milletvekili

Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Mizak kırsal mahallesinde ve çevresindeki Zengesor, Heşeder, Bayırlı, Şaxur gibi köylerde açılması planlanan bakır madeni projesi, halkın yaşam alanlarını ve ekolojik dengeleri ciddi biçimde tehdit etmektedir. Projeyi yürütmek isteyen şirket, Konya merkezli Dimin Madencilik San. Tic. A.Ş.'dir. Şirketin 200810410 numaralı ruhsatla 700 hektarlık ormanlık alanda faaliyet yürütmek üzere izin aldığı, bu alanın Lice ilçesinin Karadere Köyü mevkiinde kayıtlı olduğu bilinmektedir.

Ancak şirket, projeyi resmî belgelerde yalnızca 24,87 hektar gibi küçük bir alana sıkıştırılmış gibi göstererek çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sürecinden muaf tutulmuş, 2020 yılında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından "ÇED Gerekli Değildir" kararı alınmıştır. Bu kararla birlikte başlatılan sondaj ve ağaç kesimi faaliyetleri sonucunda bölgede binlerce ağaç yok edilmiştir. Meşe ormanlarının tahrip edildiği, tarım ve hayvancılıkla geçinen yurttaşların geçim kaynaklarının doğrudan etkilendiği belirtilmektedir.

Diyarbakır Çevre İl Müdürlüğü'nün 18 Ekim 2022 tarihli E-2022355 sayılı kararı da bu muafiyet sürecini doğrulamaktadır. 25 hektarın altındaki projelerin ÇED'den muaf tutulmasını öngören mevzuat, bu örnekte olduğu gibi büyük ölçekli ve çevresel etkisi yüksek projelerin parçalanarak sunulması yoluyla istismar edilmektedir. Bu durum yalnızca hukuki değil, aynı zamanda etik ve toplumsal meşruiyet açısından da ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

Yerel halkın görüşüne başvurulmadan, rızası alınmadan yürütülen bu süreç; halkın katılım hakkının, bilgi edinme hakkının ve doğrudan yaşam hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Projenin gerçek boyutu gizlenmiş, yaşam alanları göz göre göre sermaye faaliyetlerine açılmıştır. Özellikle kadınlar, köylerinin geçmişte yedi kez yakıldığını hatırlatarak bu defa doğalarının yok edilmesine izin vermeyeceklerini ifade etmiş, kepçelerin önüne geçerek çalışmayı durdurmuştur.

Projenin iptali için yurttaşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından açılan dava Diyarbakır 4. İdare Mahkemesi'nde görülmektedir. Mahkeme, tarım ve hayvancılığa etkilerinin araştırılması amacıyla 10 Aralık 2024'te bilirkişi keşfi yapılmasına karar vermiştir. Ancak hazırlanan ilk bilirkişi raporu, projenin mevzuata uygun olduğu yönünde sonuçlanmış; raporda köydeki hayvancılık ve arıcılığa, su kaynaklarına ve kesilecek ağaçlara dair hiçbir somut bilgiye yer verilmemiştir. Öyle ki, proje dosyasında "bölgede su kaynağı yoktur" ifadesi yer alırken, sahadan geçen bir dereye dahi raporda değinilmemiştir. Ayrıca kaç ağacın kesileceği, ağaçların türü ve yaşı gibi ekolojik açıdan belirleyici bilgiler raporda bulunmamaktadır.

Bilirkişi heyetinin bilimsel yeterlilikten yoksun ve taraflı olduğu yönünde yapılan yoğun itirazlar sonucunda mahkeme ikinci bir bilirkişi heyeti görevlendirmiştir. Bu heyet 25 Haziran 2025'te bölgede yeni bir keşif gerçekleştirmiş ve yurttaşların görüşlerini dinlemiştir. Yeni bilirkişi raporu henüz tamamlanmamışken, şirketin sahadaki faaliyetlerini sürdürmesi, kamuoyunda "mahkeme kararından önce fiilî durum yaratma" olarak değerlendirilmektedir.

Söz konusu süreç, hem Anayasa'nın 56. maddesi ile güvence altına alınan sağlıklı çevrede yaşama hakkını hem de çevre hukukunun temel ilkelerini açıkça ihlal etmektedir. Köylüler, maden çalışmaları nedeniyle topraklarından, sularından, ormanlarından ve geçim kaynaklarından koparılmakta; deyim yerindeyse doğrudan yaşadıkları coğrafyadan tasfiye edilmektedir.

Bu bağlamda;

1. Diyarbakır ili Lice ilçesi Mizak mahallesi ve civar köyleri kapsayan bakır madeni projesine 2020 yılında "ÇED Gerekli Değildir" kararı verildiği doğru mudur? Projenin ruhsat alanı yaklaşık 700 hektar olduğu halde, faaliyet alanının 24,87 hektar gösterilerek ÇED'den muaf tutulduğu iddiası Bakanlığınızca incelenmiş midir? Bu ölçekte bir projeye ÇED muafiyeti tanınmasının gerekçeleri nelerdir?
2. Söz konusu proje kapsamında bugüne kadar kaç ağaç kesilmiştir? Ormanlık alanın büyük bölümünün yok edildiği ve meşe ağaçlarının tahrip edildiği iddiaları doğru mudur? Bu konuda Bakanlığınız bir inceleme ve tespit çalışması yürütmüş müdür? Ekosistem üzerindeki tahribatın telafisi amacıyla bir planınız bulunmakta mıdır?
3. Projenin ÇED sürecinde yöre halkının görüşlerine başvurulmuş mudur? ÇED gerekli değildir kararı verilirken halkın katılım toplantısı düzenlenmiş midir? Mahalle sakinlerinin itiraz hakkını kullanabilmesi için hangi bilgilendirme yöntemleri uygulanmıştır?
4. Madencilik faaliyetlerinin bölgedeki tarım, hayvancılık ve su kaynakları üzerindeki etkilerine ilişkin Bakanlığınızın bir incelemesi olmuş mudur? Arıcılıkla geçinen yurttaşların kovanlarının verim kaybına uğradığı, hayvancılıkla geçinen ailelerin su kaynaklarını kullanamadığı yönündeki iddialara ilişkin bir yanıtınız var mıdır?
5. Projeye dair hazırlanan ilk bilirkişi raporunda, bölgedeki hayvancılık, arıcılık, su kaynakları ve orman yapısına ilişkin temel bilgilerin eksik olduğu, bazı hususların tamamen yok sayıldığı yönünde eleştiriler kamuoyuna yansımıştır. Bu eksikliklere dair

Bakanlığınızca herhangi bir girişimde bulunulmuş mudur? Yeniden oluşturulan bilirkişi heyetinin çalışmaları Bakanlığınızca izlenmekte midir?

6. Devam eden yargı süreci sonuçlanıncaya kadar madencilik faaliyetlerinin durdurulması yönünde Bakanlığınızın bir tedbiri olacak mıdır? Telafisi mümkün olmayan zararların önlenmesi adına Bakanlığınızca alınacak acil bir önlem planı var mıdır?
7. Mizak köyü sakinleri, köylerinin geçmişte defalarca yakıldığını, bugün ise doğrudan yaşam alanlarını hedef alan maden projeleriyle bir kez daha göçe zorlandıklarını belirtmektedir. Bakanlığınız, bu projenin bölge halkını yerinden edecek şekilde ilerlemesini önlemek adına ne tür bir politika yürütmektedir?